

Зайцев О. В.,

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і кредиту,

Сумський державний університет

orcid.org/0000-0001-8292-4079

Жукова Т.А.,

старший викладач кафедри фінансів і кредиту,

Сумський державний університет

ЗАСТОСУВАННЯ В ЕКОНОМІЦІ ТА ФІНАНСАХ ПОКАЗНИКІВ, ЩО ВИМІРЮЮТЬСЯ ВИТРАТАМИ ПРАЦІ

У статті розглядаються економічні та фінансові моделі економічного розвитку, в яких використовується показник витрат праці. Звертається увага на методологічну невизначеність та практичну вільність щодо застосування показника витрат праці. Пропонується доречність застосування показника праці, що вимірюється годинами вартості.

Ключові слова: економічні моделі, витрати праці, показник праці, вимірювання праці.

Постановка проблеми. Стаття є продовженням статті «Використання в економіці і фінансах показників, що вимірюються витратами праці», що опублікована в науковому журналі «Вісник Одеського національного університету. Економіка» на початку 2017 року [1]. В економічних науках, в різних їх напрямках та відгалуженнях, зокрема, в конкретно-прикладних дослідженнях, особливо у формалізованих моделях, існує протиріччя, сутність якого в тому, що в багатьох теоретичних концепціях та в економічних і фінансових моделях декларується застосування показника витрат праці, але єдиного погляду щодо того, як вимірювати такий показник праці, не існує. Кожний дослідник, застосовуючи такі моделі, трактує показник праці на свій

власний розсуд. А тому, використовуючи одну і ту ж саму модель та застосовуючи в її розрахунках, здавалося б, одні й ті ж самі показники, кожний дослідник отримує свій окремий, ексклюзивний результат. Один із чинників такої різноманітності — це показник вимірювання витрат праці, який в сучасних економічних концепціях, в їхній практично-прикладній площині, має досить довільне трактування. Довільне трактування показника витрат праці — це одне із не визначених сьогодні теоретичних та прикладних економічних питань, а саме питань застосування показників витрат праці у складі їх системно-модельної сукупності, за допомогою яких і вибудовувалися і вибудовуються досі теоретично-модельні механізми відображення економічного становлення, модернізації або економічного розвитку національних господарств.

З метою подальшої розмірно-чисельної визначеності показника праці як економічного показника, а згодом і як фінансового показника ознайомимося з трактовкою показників праці в моделях, що описують процеси на макро- та мікроекономічних рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Переважно проблема визначення виміру кількості праці починається та завершується на рівні політичної економії та/або економічної теорії. Крім визначень праці як мірила вартості в роботах всім відомих представників класичної течії економічної теоретичної думки та їх опонентів з неокласичного напрямку, наводяться трактовки більш сучасних вітчизняних розробників-науковців, до яких можемо віднести В.Д. Базилевича, А.С. Гальчинського, В.М. Гейца, В.В. Ільїна, П.М. Леоненко, С.В. Мочерного, В.Н. Тарасевича, А.А. Чухна, П.І Юхименка та інших науковців. У своїх працях торкалися цієї проблеми такі зарубіжні вчені, як, зокрема, Л. Больцарович, Г. Беккер, М. Блауг, Дж. Гелбрейт, Л. Мізес, Е. Тоффлер, Й. Шумпетер, К. Еклунд.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Якими б не були суспільні та наукові форми показників кількісного вимірювання витрат людської праці, витрати фізичних і розумових зусиль людини утворюють їхній (витрат людської праці) зміст. На поточний момент з точки зору вимірювання

праці кількісним показником стосовно терміна «праця» або «показник праці» історично склалося щонайменше п'ять форм їхнього економіко-термінологічного трактування.

1) Показник витрат праці у розумінні витрачання людиною її фізичних та інтелектуальних зусиль (оскільки це трактувала класична політекономія), що вимірюється кількістю астрономічних годин, впродовж яких працює робітник або службовець. Це історично перший, змістовно поверхневий та за формою буденно-вживаний показник.

2) Показник кількості носіїв витрачання фізичних та інтелектуальних зусиль, тобто показник кількості працівників, що вимірюється кількістю робітників (працівників). Історично це наступний за першою формою показник.

3) Показник витрат праці у розумінні кількості працівників з урахуванням тривалості їх праці, тривалості, що вимірюється астрономічними годинами, цей показник вимірюється людино-годинами. Це симбіоз першої та другої форм, який історично виник майже разом із другою формою або трохи згодом після неї.

Стосовно вищеназваних трьох форм не можемо навести наукові джерела з прізвищами науковців, які б вважали себе ініціаторами таких трактувань вимірювання показників праці. Всі ці трактування вважаються як самі собою зрозумілі, як такі, що всім давно відомі, тому вже досить ймовірно, що стало загально-буденною думкою, що згадані показники науково обґрунтовані. Але це не так.

4) Показник витрат праці у розумінні витрачання людиною її фізичних та інтелектуальних зусиль (оскільки це трактувала класична політекономія), що вимірюється годинами вартості (година вартості відрізняється від астрономічної години, детально про показник вимірювання праці годинами вартості сказано в Авторському свідоцтві № 69353 [2], а також в джерелах [3-6]. Це сучасна та науково обґрунтована форма, що є відмінною, як від зазначених вище форм так і від грошового вимірювання.

5) Показник, що вимірюється сумою грошових витрат на купівлю робочої сили, тобто сумою заробітної плати (або з урахуванням податків, що пов'язані з

нею, або без урахування податків). У такій формі показник витрат праці остаточно відокремлюється від свого природнього змісту і вже характеризує не витрати праці, а ринкову ціну працівника, оцінку робітника, грошову оцінку носія таких витрат праці.

Наведені вище форми трактування терміна «праця» або «витрати праці» є різними як по суті, так і кількісно.

Також для подальшого викладення не зайвим буде стисло згадати інші, крім праці, фактори виробництва, що застосовуються в неокласичних моделях. Земля — це ресурси, що використовуються для вирощування сільськогосподарської продукції, створення будинків, міст і селищ, залізниць, підприємств тощо. Капітал (засоби праці), або «інвестиційний ресурс», — це гроші, вкладені в засоби виробництва, а саме будівлі, споруди, виробниче обладнання, інструменти, сировину, матеріали, енергоносії та будь-що інше. Цікаво, а чи входять до складу капіталу гроші, що витрачені на оплату праці? Таке питання не має однозначного трактування, але, у статті звертаємо увагу лише на термін «праця» як на фактор виробництва. Наприкінці XIX сторіччя було введено четвертий фактор — підприємництво. Як це розуміти, а особливо, як це вимірювати, однозначно відповісти не можна. Також, крім введених неокласикою основних факторів виробництва (капітал, праця, земля), за останні п'ятдесят років до факторів виробництва стали долучати й інші фактори, такі як підприємницька активність, підприємницька здатність, підприємницька діяльність, підприємницькі здібності, людський капітал, організаційна структура підприємства, виробнича структура підприємства, технологія, інформація, інновації. Яким чином вмонтовувати ці фактори в економічні теорії та моделі, — це справа тих, хто обґрунтовував необхідність їхнього модельно-формалізованого врахування.

Мета статті полягає у виділенні сучасних економічних та фінансових моделей в макро- та мікроекономіці, в яких використовується показник витрат праці, а також проведенні огляду практики застосування такого показника витрат праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. На початку дослідження проведемо найпростіший за своєю суттю формальний, або формалізований, спосіб пошуку показника витрат праці, а саме пошук за зовнішньо-формальною ознакою, такою як економічний символ, або за позначкою у формулах та на графіках.

На поточний момент стають все дедалі вживаними символи-позначки, що виступають як скорочення від слова-терміна, найчастіше від англomовних термінів, наприклад С — капітал, Р — рівень цін. Але треба мати на увазі, що один і той самий термін може мати й іншу позначку, наприклад у радянських, російських та у більшості україномовних джерел термін «капітал» позначається літерою «К», бо, мабуть, є похідним від російського або українського написання цього терміна, або від німецького «kapital». Англomовний термін має у написанні вигляд «capital», звідки й походить позначка «С»; так нині зазвичай позначається цей термін в англomовному Економіці. Повертаючись до теми дослідження, нагадуємо, що нас цікавить показник витрат праці. В англomовному викладенні його позначають літерою «L» від англійського терміну «Labor» (англ. США) («Labour», англ. Великобританія) — праця. Позначка «L» також може позначати й інше, наприклад «ліквідність» від англ. «Liquidity», або грошовий агрегат.

Отже, пошук за певними зовнішніми ознаками, однією із яких можуть стати економічні символи або позначки у формулах, на графіках, діаграмах тощо, зокрема позначки літерою «L», дав такі цікаві результати.

Показник витрат праці використовується в теорії граничної продуктивності, прихильниками якої виступають Альфред Маршал, Джон Бейтс Кларк (1847-1939 роки), Пол Самуельсон (лауреат Нобелівської премії 1970 року). Особливості трактовки терміна «праця» або «труд» А. Маршалом та деякими іншими науковцями неокласичного напрямку узагальнено у попередній статті [1].

Показник витрат праці зараз широко застосовується у виробничих функціях, зокрема у виробничій функції Кобба-Дугласа, у виробничій функції

В. Леонт'єва (лауреат Нобелівської премії 1973 року). Також застосовується в інтерпретаціях виробничої функції у трактуванні американця Роберта Джозефа Барро та іспанця Хав'єра Сала-і-Мартіна тощо.

Також, показник витрат праці досить широко застосовується в моделях економічного зростання, зокрема в кейнсіанських моделях зростання, в моделі Харода-Домара, в моделях Роберта Солоу (лауреат Нобелівської премії 1987 року), Джеймса Міда, Яна Тінбергена (Тін-Бергена) (1903-1994 роки, нідерландський вчений, лауреат Нобелівської премії 1969 року).

Відстежуючи напрям формально-модельного опису економічних процесів, які, за задумами їх творців, описували б поточний стан та могли б бути використані для прогнозування, повернемося до виробничої функції Кобба-Дугласа, про яку вже йшлося у джерелі [1, с. 40]. Функція Кобба-Дугласа — виробнича функція, що відбиває залежність обсягу виробництва (Y) від утворюючих його факторів виробництва, а саме витрат праці (L) та капіталу (K). Вперше вона була запропонована шведом Кнутом Вікселлем (1851-1926 роки). У 1928 році функція перевірена на статистичних даних американцями Чарльзом Коббом і Полом Дугласом в роботі «Теорія виробництва». В цій роботі було вжито спробу емпіричного шляху визначити вплив витраченого капіталу та трудової діяльності на обсяг продукції, що випускається в обробній промисловості США. Загалом функція має вигляд рівняння: $Y = A \cdot K^\alpha \cdot L^\beta$, де Y , K , L — дивись вище у трактовці [1, с. 40], а A , α , β — інші параметри функції. Більш детально: A — числовий показник, який є загальною факторною продуктивністю (для цього показника немає простого економічного пояснення, відповідно, показник піддається критиці як артефакт дослідження), α та β — числові значення без одиниці вимірювання, що трактуються як відносна кількість задіяних K та L в Y як інтегральному результату їх застосування, іноді їх називають коефіцієнтами еластичності по капіталу та по праці відповідно. А тепер виникає проблемна ситуація. В моделі Кобба-Дугласа показник L у різних користувачів має різні показники вимірювання: або астрономічні години відпрацьованого часу; або кількість працюючих; або людино/години (так

вимірювалося творцями цієї моделі); або сума заробітної плати.

У численних дослідженнях інших економістів модель Кобба-Дугласа була модифікована введенням інших факторів зростання: повернення основного капіталу, масштабу виробництва, кваліфікації працівників, тривалість робочого часу тощо. Наприклад, Ян Тінберген розглянув виробничу функцію з урахуванням фактору часу. Зрештою вона прийняла такий вигляд: $Y(t) = A(t) f[K^\alpha(t), L^\beta(t), N^\phi(t)]$, де $Y(t)$ — обсяг виробництва за період часу t ; $A(t)$ — коефіцієнт, що відображає розвиток науково-технічного прогресу за період часу t ; K , L , N — витрати капіталу, праці та природних ресурсів за відповідно за період часу t ; α , β , ϕ — еластичність виробництва відповідно по капіталу, праці, природних ресурсів. У моделі Тінбергера показник праці використовується практиками також у чотирьох формах, як і в моделі Кобба-Дугласа. А яку саме форму застосовувати, вирішує науковець на свій розсуд. Нам не вдалося знайти, як сам Я. Тінберген вважав за потрібне вимірювати L у своїй моделі.

Модель Харода-Домара. Модель Домара дає змогу визначити той темп, з яким повинні постійно зростати інвестиції. Цей темп знаходиться в прямій залежності від частки заощаджень в національному доході (граничної схильності до заощаджень) і середньої ефективності інвестицій. За змістом модель Р. Харрода схожа з моделлю Е. Домара, однак у неї є свої особливості, а саме метою моделі Харрода є дослідження траєкторії зростання економіки. Тому її основу становить теорія акселератора, що дала змогу визначити ставлення приросту інвестицій до доходу, що виникає від його приросту; Е. Домар оперував тільки автономним (незалежним від доходу) інвестиціями, тоді як Р. Харрод — похідними (індукованими) інвестиціями, викликаними зростанням національного доходу. Так, всі ці факторні складові є грошовими показниками, а не показником, пов'язаним із працею. Це так, але технологія виробництв, що описується моделлю Харода-Домара, описується виробничою функцією Леонтєва з постійною граничною продуктивністю капіталу за умови, що праця не є дефіцитним ресурсом. Наявну надлишкову пропозицію на

ринку праці обумовлює постійний рівень цін: $Y_t = \min(AK(t), BL(t))$, де A і B — екзогенні виробничі параметри, K — капітал, L — праця. У моделі Харрода-Домара показник праці у розмірності людино/годин, як правило, вже не застосовується. У моделі Леонтьєва L вимірюється кількістю працюючих.

Подальша полеміка і критика моделі Харрода-Домара привела до створення неокласичної моделі економічного зростання — моделі Солоу.

У моделі Солоу розглядається неокласична виробнича функція $Y = F(K, L, A)$, де A відображає «працезберегаючий» технічний прогрес і розглядається завжди разом з обсягом трудових ресурсів L , а саме розглядається комплексний фактор LA як кількість працівників з постійною ефективністю (продуктивністю) праці. Зростання цього фактора може відбуватися або за рахунок зростання кількості працівників з фіксованою ефективністю, або за рахунок зростання ефективності з фіксованою кількістю працівників. Таким чином, в моделі Солоу виробнича функція має такий вигляд: $Y = F(K, LA)$, причому її можна записати в питомих змінних (на одиницю праці з постійною ефективністю): $Y/LA = f(K/LA)$, де Y/LA та K/LA — відповідно продуктивність і капіталомісткість праці з постійною ефективністю (продуктивністю). До моделі Солоу користувачі застосовують всі відомі форми вимірювання знову ж за власним баченням достовірності такого вимірювання.

АК-модель Р. Лукаса — ендогенна модель економічного зростання з лінійною виробничою функцією, що залежить від обсягу капіталу, але має таку форму: $Y = AK$, де Y — випуск, K — капітал, A — постійний параметр продуктивності, $A > 0$ при випуску на одного працівника, що залежить від капіталомісткості: $y = A(K/L) = Ak$, де $y = Y/L$ — випуск на одного працівника, K — капітал, L — трудова сила, k — капіталомісткість одного працівника, A — постійний параметр продуктивності, $A > 0$ [7, с. 20-21]. Показник L вимірюється кількістю працюючих.

Модель Эрроу-Ромера — ендогенна модель економічного зростання, що показує стійке економічне зростання на основі технічного прогресу, який є наслідком результату навчання працівників в процесі діяльності. В цій моделі

при постійній віддачі від навчання функція має такий вигляд: $Y(t) = K(t) L(t)^{1-\alpha}$, при спадній віддачі від навчання функція має такий вигляд: $Y(t) = K(t)^{\alpha+\varphi(1-\alpha)} L(t)^{1-\alpha}$. Привертає на себе увагу показник L , що є присутнім в цій моделі [8, с. 77-88]. В моделі Эрроу-Ромера показник L відображає кількість населення.

У контексті теми статті також є доречним згадати досить широко відомі інші моделі: модель Менк'ю-Ромера-Вейла [9], модель Узави-Лукаса [10, р. 18-31], модель П. Ромера [11, р.1002-1037], модель Агійона-Хоувітта [12, р. 323–351], модель Рамсея-Каса-Купманса [13 р. 27-30,115-184], модель пересічних поколінь (Самуельсона-Даймонда) [14, р. 467-482; 15, р. 1126-1150] тощо. У вказаних моделях показник L має розмірність кількості працівників чи кількості населення. Загалом показник праці L безпосередньо присутній в більшості моделей економічного зростання й опосередковано враховується в усіх моделях. Безпосередність обумовлена тим, що економічне зростання у базовому сенсі є процесом, який народжується на стадії безпосередньо виробництва, набуває стійкого характеру на інших стадіях суспільного виробництва, приводить до кількісної та якісної зміни продуктивних сил, збільшення суспільного продукту за певний період часу і, як результат, до зростання народного добробуту. Опосередкованість обумовлена тим, що важливим показником економічного зростання є показник продуктивності праці, тобто відношення обсягу випуску продукції до витрат живої праці, здійсненої в процесі виробництва товарів і послуг. Також існує в моделях і зворотне відношення, що застосовується та має назву «трудомісткість продукції». З іншого боку, наприклад, опосередкованість застосування витрат праці в моделі технології виробництва, що описується виробничою функцією Леонтьєва з постійною граничною продуктивністю капіталу, відбувається за умови, що праця не є дефіцитним ресурсом і що саме наявна надлишкова пропозиція на ринку праці обумовлює постійний рівень цін [16, с. 26-29].

Висновки. Неокласичні напрямки розвитку економічних теорій позиціонували себе як нові по відношенню до класичної політекономії на такій відмінності, що основою «багатства народів» виступає не труд (праця), як єдине

джерело багатства, не труд у трактуванні А. Сміта, Д. Рікардо, К. Маркса, а декілька факторів, зокрема труд. На початку свого розвитку неокласичний напрям економічної думки поряд із працею (трудом) джерелами багатства вважав ще й капітал і землю. Зауважимо, що витрати праці неокласиками спочатку трактувалися у формі безпосереднього витрачання людиною розумових і фізичних зусиль, тобто так, як і в класичній економіці. З часом в неокласиці почали додаватися «нові» фактори. А щодо показника праці, що застосовували в неокласиці, то «забули» про визначення та обґрунтування його вимірювальної розмірності. Нині з точки зору вимірювання праці кількісним показником стосовно терміна «праця» або «показник праці» історично склалося щонайменше чотири форми економіко-термінологічного трактування (вимірювання астрономічними годинами, вимірювання кількістю працівників, вимірювання людино-годинами, вимірювання заробітною платою), які не відповідають класичному визначенню. Всі ці показники різні як якісно, так і кількісно. В неокласичних теоретичних напрямках склалася ситуація, коли в багатьох теоретичних моделях та функціях показник праці існує як фактор, а його розмірна визначеність в кожному конкретному випадку має досить вільний характер (автор вибирає один з чотирьох варіантів на свій розсуд і не обґрунтовує свій вибір). Вважаємо, що розроблений нами показник кількості витрат праці [2-6] є науково обґрунтованим та пропонується для застосування в теоретичних побудовах та економічних моделях як класичної політекономії, так і в напрямках неокласичної думки. Застосування показника праці, що вимірюється годинами вартості, в згаданих у цій статті моделях є перспективним продовженням подальших розвідок у цьому напрямі.

Список використаних джерел:

1. Зайцев, О.В. Використання в економіці і фінансах показників, що вимірюються витратами праці / О.В. Зайцев // Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. Серія Економіка. – 2017. – Т. 22. Вип. 2(55). – С. 37-42. Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/52319>

2. А. с. 69353 Україна. Показник виміру вартості кількістю витрат праці / О. В. Зайцев (Україна). — № 69892; зареєстровано 22.12.2016 в Державному реєстрі свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір.

Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/49246>

3. Zaitsev, O. Objective value of commodities, its definition and measurement / O. Zaitsev // Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. — Košice, Slovakia. — 2016. — Volume 4, № 6, — P. 184 - 186.

Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/46012>

4. Зайцев, О. В. Вимірювання цінності грошей / О. В. Зайцев // Вісник Української академії банківської справи. — 2015. — №2 (39). — С. 46-52.

Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/44439>

5. Зайцев А.В. Развитие принципов экономической науки // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. — 2010. — № 1, Том 2. — С. 5-21.

Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/3005>

6. Зайцев, А.В. Исчисление величины стоимости продукта труда / А. В. Зайцев // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. — 2004. — № 6(65). — С. 159-165.

Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/1504>

7. Пономарьова Е.А., Божечкова А.В., Кнобель А.Ю. Фактори економічного зростання. — М. : Видавничий дім Дело. — 2012. — 186 с.

8. Шараев, Ю. В. Теория экономического роста : учеб. пособие для вузов / Ю. В. Шараев; Гос.ун-т — Высшая школа экономики. — М. : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2006. — 254 с.

9. Mankiw G., Romer D., Weil D. Contribution to the Empirics of Economic Growth// NBER Working Paper, № 3541, December 1990.

10. Uzawa H. Optimal Technical Change in an Aggregative Model of Economic Growth // International Economic Review. — January 1965. — № 1.

11. Romer P.M. Increasing Returns and Long-Run Growth // The Journal of Political Economy, October, 1986.

12. Aghion P., Hewitt P. A Model of Growth through Creative Destruction // *Econometrica*. – 1992. – V. 60. – N 2. – P. 323–351.

13. Барро Р.Дж., Сала-и-Мартин Х. Экономический рост. — М.: БИНОМ. Лаборатория знаний. — 2010.

14. Samuelson P. A. (1958) An exact Consumption-Loan Model of Interest with or without the Social Contrivance of Money. *Journal of Political Economy*, 66 (6).

15. Diamond P. A. (1965) National Debt in Neoclassical Growth Model. *American Economic Review*, 5 (5).

16. Нуреев Р.М. Экономика развития: модели становления рыночной экономики. — М. : Норма. — 2008. — с. 366.

Зайцев А.В.,

кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов и кредита,

Сумской государственной университет, Украина

orcid.org/0000-0001-8292-4079

Жукова Т.А.,

старший преподаватель кафедры финансов и кредита,

Сумской государственной университет, Украина

ПРИМЕНЕНИЕ В ЭКОНОМИКЕ И ФИНАНСАХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ, ИЗМЕРЯЕМЫХ ЗАТРАТАМИ ТРУДА

Резюме. В статье рассматриваются экономические и финансовые модели экономического развития, в которых используется показатель затрат труда. Обращается внимание на методологическую неопределенность и практическую вольготность относительно применения показателя затрат труда. Предлагается уместность применения показателя затрат труда, измеряемого часами стоимости.

Ключевые слова: экономические модели, затраты труда, показатель труда, измерение труда.

Zaitsev O.V.,

Ph.D, Associate Professor of the Department of Finance and Credit
Sumy State University, Ukraine
orcid.org/0000-0001-8292-4079

Zhukova T.A.,

Senior Lecturer of the Department of Finance and Credit,
Sumy State University, Ukraine

THE APPLICATION OF INDICATORS MEASURED BY LABOR VALUE IN THE ECONOMICS AND FINANCE

Summary. The article considers economic and financial models of economic development, in which the indicator of labor is used. An attention is drawn to methodological uncertainty and practical "freedom" regarding the application of the labor input indicator. It is proposed to use in the economic practice the indicator of labor input, measured by the hours of value.

Keywords: economic models, labor input, labor value, indicator of labor, measurement of labor.

Бібліографічний опис: Зайцев О.В., Жукова Т.А. Застосування в економіці та фінансах показників, що вимірюються витратами праці / О.В. Зайцев, Т.А. Жукова // Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечнікова. Серія Економіка. – 2017. – Т. 22. Вип. 5(58). – С. 82-86.